

Beleidsplan 2023-2025

stichting* Behoud Erfgoed Begraafplaats Wieringermeer

**stichting in oprichting*

Contact

E-mail: erfgoedbegraafplaats@wieringermeer.nl

Website: <https://wieringermeer.nl/begraafplaats-wieringermeer/>

Mob. 06 1330 5403 (Anita Blijdorp)

Mob. 06 1384 3915 (Ina Hoogenbosch-Glas)

INTRODUCTIE

De gemeentelijke begraafplaats in Middenmeer is de enige dodenakker in de polder, voor de Wieringermeer uniek in zijn soort. Landschapsarchitecten ontwierpen deze plek halverwege de jaren '30 van de twintigste eeuw, *'als begraafplaats en wandelpark ineen. Daarom zal de plek ruim bemeten en rijk beplant zijn'*. Ook werd een aula gebouwd. Landschaps- en tuinarchitect J.T.P. Bijhouwer was betrokken bij het ontwerp en de aanleg van het eerste groen. In 1937 werd de coöperatieve Uitvaartvereniging Wieringermeer opgericht. De vereniging heeft tot november 2021 bestaan.

Sinds de start hebben vele polderbewoners hier hun laatste rust- en gedenkplaats gekregen. Al in 1935 kreeg de rooms-katholieke (rk) kerk grond toe gewezen, een kerkhof dat naar goed rooms gebruik direct te bereiken is vanuit rk-kerk aan de Brugstraat. Het kerkhof werd ingewijd door pastoor Braak. In 1938 waren de benodigde verordeningen rond en vond de opening plaats van de Algemene begraafplaats. Gemeente Wieringermeer werd in 1940 eigenaar van de grond en beheerder van de locatie aan de Kerkhoflaan. Lange tijd was het middelste gedeelte in gebruik als kwekerij.

In de jaren tachtig kreeg de begraafplaats zijn huidige vorm met de vakken A (rk-deel), B (middendeel) en C (het meest oostelijke deel). In 2000 volgde een uitbreiding aan de noordoostzijde, achterin het park: sectie D. De totale oppervlakte van de begraafplaats, in de volksmond 'kerkhof' genoemd, meet 45760 m².

Afbeeldingen grafzerken: Anita Blijdorp

MISSIE en VISIE

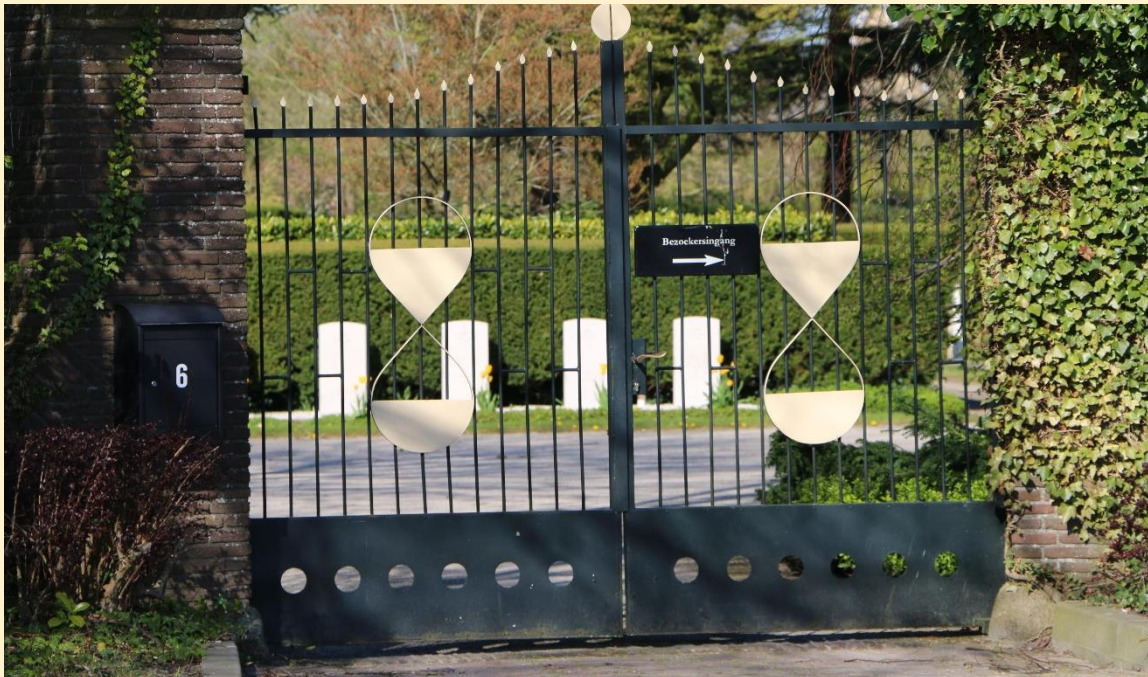
MISSIE [Waar staan we voor?]

Het doel van de Werkgroep Behoud Erfgoed Begraafplaats Wieringermeer is:

- a. behouden en ontwikkelen van de begraafplaats Wieringermeer als belangrijk cultureel erfgoed van de polder; als ook van afzonderlijke grafzerken van oudste bewoners en andere zichtbare elementen.
- b. onderzoeken en uitdragen van de geschiedenis van deze plek, van herdenkingstekens, van mensen, van beplanting als ook van de inrichting als park.
- c. bijdragen aan het aanzien en beleving van de begraafplaats als groene plaats van rust, bezinning, ontmoeting en verhalen over de poldergeschiedenis.
- d. verder alle verdere handelingen die met bovenstaande verband houden of daartoe bevorderlijk zijn.

VISIE [Waar gaan we voor? Welke waarden vinden we belangrijk?]

1. We gaan op een respectvolle manier om met deze plek, rustplaats van de doden.
2. We werken constructief samen met organisaties en personen die een rol hebben op de begraafplaats en (gedeeltelijk) hetzelfde doel nastreven. Denk aan: gemeente Hollands Kroon; Historisch Genootschap Wieringermeer; Uitvaartondernemers; bestuursleden van de opgeheven begrafenisvereniging W'meer; collega werkgroepen, stichtingen en overige experts funerair erfgoed, ontwerpers, kunstenaars, etc.
3. We vinden draagvlak bij de Wieringermeerbevolking belangrijk, en betrekken daarom groeperingen uit de gemeenschap bij onze stichting en onze activiteiten.
4. We hebben geen winstoogmerk. Financiële middelen willen we verkrijgen via donaties, sponsoring, subsidies, et cetera; en voor activiteiten die bijdragen aan onze missie.

Toegangshek Begraafplaats te Middenmeer met symbolen. Foto: Ina Hoogenbosch-Glas.

ACTIEPLAN 2023 – 2024

ORGANISATIE EN DRAAGVLAK

1. 2023, 4^e kwartaal; en vervolg in 2024. Stichting oprichten. Bestuur samenstellen. Organisatie steviger maken, mensen betrekken bij concrete taken. Fondsenwerven.
2. 2023-2024, continue. Relaties onderhouden met gemeente HK en met anderen. Denk aan kerken, verenigingen, gemeente WMO, sociaal werkers, recreatiesector.

GESCHIEDENIS ONDERZOEKEN EN UITDRAGEN

3. Doorlopend. Verkoop boek *De stilte van een begraafplaats. De geschiedenis van begraafplaats Wieringermeer in Middenmeer*. Auteur: Ina Hoogenbosch-Glas, uitgave in eigen beheer.
4. Rondleidingen op de begraafplaats organiseren.
In 2023: in april en september, twee keer een rondleiding uitgevoerd.
Vanaf 2024: 2x per jaar een rondleiding in groepsverband.
5. 2024, uitwerken 2 rondleidingen, voor bezoekers die op eigen gelegenheid een wandeling willen maken. Rondwandelingen op basis van een thema, bijv. bomen en planten; pionierstijd; Tweede Wereldoorlog; bijzondere grafornamenten, enz.
6. 2023-2024: contact met archiefmedewerkers Hollands Kroon, terughalen oorspronkelijke gravenboeken, archivering door RAA.
7. 2023-2024: volgen van literatuur en ontwikkelingen rond funerair en/of groen erfgoed. Leren van collega organisaties.

BEHOUD AFGESTANE GRAFZERKEN

8. 2023-2024, continue: contact met beheerder begraafplaats over grafzerken die door de rechthebbenden worden afgestaan. Bijhouden lijst afgestane zerken.
9. 2023 en verder: tuingroep onderhoudt de afgestane grafzerken.
10. 2023-2024, bespreken met team Begraven: adviezen voor 'Middenmeer', in rapport [Toekomstvisie begraafplaatsen Hollands Kroon](#), taakafbakening.
11. 2023- 2024: inzet is Stop de kaalslag, behoud de afgestane grafzerken, laat ze staan op de plek waar deze ornamenten oorspronkelijk zijn geplaatst. Zie pag. 5. [scenario 1](#). Afgestane grafzerken blijven staan op de oorspronkelijke locatie. Tuingroep houdt de zerken netjes. Met gemeentebestuur in overleg. [scenario 2](#). Gemeente HK houdt vast aan lijn in/van rapport Toekomstvisie Begraafplaatsen HK. Ontwerp voor alternatieve locatie op de begraafplaats.

PROMOTEN BEGRAAFPLAATS ALS PLEK voor RUST, BEZINNING, ONTMOETING

12. 2023 en verder, december. Aansluiten bij initiatiefnemers van Wereldlichtjesdag.

COMMUNICATIE EN PR

13. Eind 2023- 2024 1^e kwartaal - flyer ontwikkelen. Beleidsplan bekendmaken, publiceren in regionale media.
14. Doorlopend. Communicatie over onze activiteiten, waar mogelijk inspringen op actualiteit.

Begraafplaats te Middenmeer, afd. B. Foto: Ina Hoogenbosch-Glas

Aanleiding en achtergrond van Behoud Erfgoed begraafplaats W'meer

Begraven in het nieuwe land

De mensen van het eerste uur, de pioniers van de polder zijn er niet meer. Velen kozen ervoor hier begraven te worden en niet in hun geboortegrond. Op de grafstenen lezen we vaak zowel hun naam als ook geboortedorp, opvallend zijn de streekgebonden voornamen, : zoals Krijn uit Zeeland, Tietje uit Friesland, Bernardus uit Gelderland, Dirk uit Noord-Holland, Metje uit Drenthe, Ane uit Groningen, Sjef uit Limburg en de Achterhoek, Adriana uit Zuid-Holland, Tienus uit Overijssel.

Deze bijzondere bewoningsgeschiedenis van de Wieringermeer blijft zichtbaar in de grafmonumenten van overledenen.

Bijzetting van urnen onder de grond. Gedenktekens op afdeling B. Foto: AB.

Geen eeuwige grafrust

Helaas genieten de graven op dit kerkhof geen eeuwige grafrust. Gemeente Hollands Kroon hanteert tot heden (2023) een bekostigingssysteem waarbij een deel van de individuele huursom ook bedoeld is als bijdrage voor het algemeen onderhoud van de begraafplaats.

Van degene voor wie betaald wordt, daarvan blijven de namen zichtbaar. Bij afstand van een huurplek (dit kan al na de eerste verplichte 20 jaar grafrust) krijgt de rechthebbende gelegenheid om de grafornamenten mee te nemen. In de praktijk doet een minderheid dit. Zodra een rechthebbende stopt met het betalen van huur én aangeeft afstand te doen van de zerk, dan vervalt deze aan de gemeente. Die geeft vervolgens opdracht aan een bedrijf (ook betrokken bij ander onderhoudswerk) om alles wat boven de grond staat te verwijderen, de grafsteen of afdekplaat wordt vergruisd. De ondergrond wordt niet beroerd.

Na 85 jaar begraven en beheren, zijn helaas veel grafzerken en ook urnenplaten die herinneren aan de pioniers en de 2^e generatie verdwenen. De bredere maatschappelijke trend van de afgelopen 20, 30 jaar - meer cremen en minder begraven - is ook op onze polderbegraafplaats te merken.

Het weghalen van grafzerken leidt tot kaalslag. Op de begraafplaats ontstaan open plekken. Dit doet afbreuk aan het aanzien van de begraafplaats, en het leidt tot het verdwijnen van tastbare objecten. Grafzerken hebben een cultuurhistorische waarde in zichzelf en het zijn waardevolle bronnen over de geschiedenis van onze polder.

Gemeentelijk beleid

In 2013 is door enkele leden van Historisch Genootschap aan de bel getrokken over de kaalslag. De vraag was: 'Kan het Genootschap verantwoordelijkheid nemen voor behoud van zerken van pioniers?' Helaas was er toen onvoldoende steun voor dit idee. Het bestuur verwees, bij vragen over behoud grafzerken, naar gemeente Hollands Kroon.

Hollands Kroon (h)erkent funerair erfgoed

Voorjaar 2021 staken een aantal bewoners de koppen bij elkaar. De kaalslag op de begraafplaats zagen zij met lede ogen aan. De wens tot behoud van grafzerken van oudste inwoners leeft en wordt alleen maar sterker. De groep ging in gesprek met de beheerder Team Begraven (gemeente H.K.), dhr. Arno van der Veeke.

Positief is dat Hollands Kroon sinds eind 2020 signalen over teloorgang van waardevol erfgoed heeft omgezet in actie. Voorjaar/zomer 2021 zijn twee extern deskundigen ingehuurd voor

- a) een inventarisatie op alle 11 gemeentelijke begraafplaatsen én
- b) het selecteren van een beperkt aantal 'historische graven' per begraafplaats. ¹

Uitkomst voor Middenmeer: 24 graven hebben een juridische status gekregen die helpt bij behouden van de grafornamenten ². Dat wil zeggen: gemeente Hollands Kroon heeft bepaald dat deze grafzerken en graven in de huidige staat behouden moeten blijven, ook na opzegging van de huur door de rechthebbende.

Toekomstvisie begraafplaatsen Hollands Kroon

Het college van B en W erkende: de bestaande verordening was toe aan een herziening. Naast financiële moeten ook andere uitgangspunten en waarden een plek krijgen. Zoals de idee dat begraafplaatsen een locatie zijn vol waardevol groen én cultuurhistorisch erfgoed dat bescherming en ontwikkeling verdient. Eind september 2023 werd door het college het [rapport Toekomstvisie begraafplaatsen Hollands Kroon](#) aangenomen. In dit [memo aan de gemeenteraad](#) staat een samenvatting van de adviezen.

Werkgroep aan de slag

Onze initiatiefgroep pleit sinds april 2021 voor het behoud van de afgestane grafzerken van oudste bewoners. Per 30 november 2023 staat de teller op 68 behouden grafzerken (verdeeld over A:15; B:27 en C:23; plus 3 losse zerken) én 4 afdekplaten van urnenmuur.

Zo'n 30 personen hebben in de afgelopen twee jaar meegedacht en -gedaan met de initiatiefgroep. Op de volgende pagina leest u wat er zoal is besproken en gedaan.

Initiatiefgroep bijeen, voorjaar 2021. Foto: RHG.

¹ Zie op internet de lijst

https://www.hollandskroon.nl/system/files/2021-11/Lijst%20historisch%20waardevolle%20grafmonumenten_0.pdf.

Dit is een bijlage van het rapport 'Inventarisatie opvallende en historische grafbedekkingen begraafplaatsen Hollands Kroon' (Bok en Ten Dam, juli 2021).

² Er is in 2021 geen raadpleging onder bewoners noch bij historische verenigingen georganiseerd. Onze initiatiefgroep (zes personen) heeft één keer kennisgemaakt met de heren Bok en Ten Dam. Wij hadden geen stem in de opdracht noch bij de selectie(criteria) voor de gekozen 24 historische graven.

ACTIVITEITEN

Vanaf zomer 2021 tot eind 2023

- Bij elkaar roepen van sympathisanten. Overleggen, sonderen, uitzoeken.
- Contacten met gemeente Hollands Kroon, o.a. over afgestane grafzerken door belanghebbenden. Bijhouden van lijst afgestane grafzerken oudste bewoners. Per eind 2023 zijn dit 68 grafzerken en 4 afdekplaten van de urnenmuur.
- Scenario's ontwerpen voor het laten staan (dit heeft onze voorkeur, scenario 1) of het herplaatsen van afgestane grafzerken op het achterste gedeelte (scenario 2).
- Contact met archiefmedewerkers Hollands Kroon, overbrengen van oorspronkelijke gravenboek(en) Wieringermeer naar juiste plek: het Regionaal Archief Alkmaar.
- Onderzoek doen, publicatie van boek *De stilte van een begraafplaats*. Eind 2023 is een 2^e druk verschenen.
- Afstemmen met bestuur Historisch Genootschap Wieringermeer (gebruik maken van faciliteiten archief, vergadertafel, pagina op de website, mailadres, sponsoring boek, etc), met uitvaartbedrijven, met Hollands Kroonse Uitdaging, met notaris J. Wegink, met bestuursleden van de opgeheven Uitvaartvereniging Wieringermeer.
- Verkennen, het verzamelen informatie en ervaringen bij vier vergelijkbare initiatieven voor behoud historische begraafplaatsen; en bij funerair deskundigen. Raadplegen van tijdschriften van de Landelijke Organisatie Begraafplaatsen en Terebinth.
- Communicatie en PR: oproepen in Kroniek (blad Genootschap), in de Meerpeen, interviews met journalisten NHDagblad en NHNieuws.
- Bemensen van een stand en organiseren van rondleiding op 22 april, Dag van de begraafplaats. Tweede rondleiding georganiseerd op 30 september 2023.
- Een tuingroep van 10 personen houdt sinds juni 2023 het groen en de zerken schoon van de (68) afgestane grafornamenten.
- Input geleverd voor de online vragenlijst ter voorbereiding van een Toekomstvisie Begraafplaatsen in gemeente Hollands Kroon; gesproken met vertegenwoordiger van het ingehuurde bureau KYBYS die de toekomstvisie opstelde.
- Oriëntatie op vereisten voor het oprichten van een stichting. Een rechtspersoon zijn is voor ons een middel (geen doel) om financiële middelen te kunnen werven en beheren voor activiteiten die bijdragen aan de doelstelling.
- Verkennen mogelijkheden binnenhalen subsidies, sponsoring, donateurschappen.
- Eerste bespreking met Team Begraven HK op 11 oktober 2023 over de Toekomstvisie.
- Beleidsplan geschreven, webpagina ingericht <https://wieringermeer.nl/begraafplaats-wieringermeer/>,
- Deelname aan Wereldlichtjesdag op zondag 10 december 2023 in Middenmeer.
- Doorlopend: contact met nieuwe sympathisanten. Uitbreiden van ons contactennetwerk.

Werkgroep in de pers

Ina Hoogenbosch-Glas schreef een boek genaamd 'De stilte van een begraafplaats' over de geschiedenis van begraafplaats Wieringermeer in Middenmeer.

© Foto Marc Moussault

Historisch Genootschap
Wieringermeer

www.wieringermeer.nl

Rondwandeling begraafplaats Middenmeer

U kunt meedoen aan een rondwandeling over de unieke begraafplaats van de Wieringermeer op zaterdag 30 september om 10.30 uur. Ina Hoogenbosch vertelt over deze groene oase in de polder.

De geschiedenis van de begraafplaats in Middenmeer is een prachtige illustratie van de 'eenheidsgedachte' in de begintijd van de polder. Bij leven én dood werd iedereen lid geacht lid te zijn van één poldergemeenschap. Ina vertelt over ontwerp en aanleg van de begraafplaats midden jaren dertig. Begraven ging toen heel anders dan nu. Door de jaren heen was er lang strijd over het afschaffen van het zogenoemde 'klassenselsel'. Ina verkapt ons het hilarisch einde.

Het herstel van het kerkhof van de schade na de onderwaterzetting in 1945 had letterlijk veel voeten in de aarde. U hoort het verhaal van

de betomen paaltjes. Lange tijd was de oorsprong onduidelijk. Waren het 'armengraven' of vergeten graven? Op 30 september wordt een tipje van de sluier opgelicht.

'Stille kracht'
Tijdens de rondleiding is er aandacht voor de vele symbolen, op de aula en op de grafmonumenten. We lopen langs graven van bekende en minder bekende Wieringermeesters. We wijzen op de bomen- en plantenrijkdom en luisteren naar de vogels,

Druppels in het smeedwerk van het toegangshek, symbool voor de verbondenheid van leven en dood. (FOTO: INA HOOGENBOSCH-GLAS)

zij zijn een 'stille kracht' van dit park.

Meedoen?
Na de rondleiding is het boek 'De stilte van een begraafplaats' te koop voor € 20,-. De opbrengst gaat naar stichting i.o. Behoud Erfgoed Begraafplaats Wieringermeer. Wilt u meedoen? Inloop vanaf 10.00 uur. Kerkhoflaan in Middenmeer. Gratis rondleiding tussen 10.30 en 12.00 uur. Aanmelden kan op erfgoedbegraafplaats@wieringermeer.nl.

INTERVIEW 'We hebben 68 grafzerken en drie afdekplaten van de vernietiging gered'

Strijd voor behoud van begraafplaats Middenmeer

Stichting Erfgoed Begraafplaats Middenmeer wil de kaalslag stoppen en de geschiedenis en cultuurhistorische waarde van de begraafplaats behouden en uitdragen. „In twee jaar tijd heeft onze werkgroep 68 afgestane grafzerken en drie afdekplaten van de vernietiging gered”, zegt Anita Blijdorp, voorzitter van de stichting in oprichting.

Lydia Jasper
lydia@redactie.nl

Middenmeer ■ De Algemene Begraafplaats in Middenmeer is meer dan een dodenakker. Het is de enige in de Wieringermeer en in die context biedt het een uniek kijkje in de relatief jonge geschiedenis van het gebied. Het uiterlijk van en de gebruikte symbolen en teksten op graftekens en -stenen kunnen een hoop vertellen over de poldergeschiedenis.

Tijdens bijeenkomsten van het Historisch Genootschap Wieringermeer kwam de kaalslag geregeld ter sprake. Zonde, maar wel een logische ontwikkeling die lastig tegen te gaan is. Blijdorp: „Als nabestaanden en naasten niet meer betalen voor een graf kan die plek na verloop van tijd worden geruimd. Daardoor verdwijnen er graven met de bijbehorende stenen en graftekens, terwijl daarnaast minder mensen dan vroeger ervoor kiezen om na hun dood te worden begraven.”

Vernietigd

Zodra rechthebbenden afstand doen vervallen de ornamenten aan de gemeente en worden ze vernietigd. „Gelukkig ziet de gemeente Hollands Kroon het belang van deze plek in. Twee jaar geleden heeft zij ermee ingestemd om dit voorlopig 'on hold' te zetten. We wachten nu het moment af dat de gemeenteraad een besluit zal nemen over het nieuwe beleid voor alle elf de algemene begraafplaatsen in Hollands Kroon. Deze maand is daar een beëindigende vergadering over.”

Blijdorp realiseert zich dat er veranderingen op stapel zullen staan. „Iedereen die grafrechten betaalt, draagt daarmee bij aan het algemene onderhoud van de begraafplaats. In de situatie zoals ik die heb geschilderd nemen de inkomsten af. Dus ik ben benieuwd wat dat voor gevolgen zal hebben en aan wat voor oplossingen de gemeente denkt.”

Herplaatsen

De stichting in oprichting wil dat er op een respectvolle manier wordt

Elke donderdagochtend pleegt een groepje vrijwilligers onderhoud aan de graven waar afstand van is genomen.

FOTO MARC MOUSSAULT

„Als nabestaanden en naasten niet meer betalen voor een graf kan die plek na verloop van tijd worden geruimd. Daardoor verdwijnen er graven met de bijbehorende stenen en graftekens

omgegaan met de begraafplaats in Middenmeer; het is immers een rustplaats van de overledenen. „De gesprekken die we voeren met de gemeente stemmen ons hoopvol. Het besef leeft dat er wat moet gebeuren

om dit bijzondere erfgoed te behouden en te ontwikkelen. We hebben diverse ideeën daarvoor, zo denken we onder andere over een ontwerp voor het herplaatsen en hergroeperen van afgestane grafzerken. Zo zou dat kunnen op een deel van het terrein dat nu nog niet wordt gebruikt.”

Deze zomer zijn zes vrijwilligers in naam van de stichting begonnen met het onderhoud en schoonmaken van de reeds afgestane grafzerken en afdekplaten. Elke donderdagochtend komt de ploeg bijeen. Ook wordt op zondag 17 september het boek van Ina Hoogenbosch-Glas gepresenteerd: 'De stilte van een begraafplaats. Geschiedenis van de begraafplaats Wieringermeer'. In april was er reeds een gratis rondleiding en een tweede staat gepland voor zaterdag 30 september. Bedoeling is om deze in de toekomst te herhalen.

Verzetsstrijder

Het stemt Blijdorp positief dat Hollands Kroon reeds 24 graven in Middenmeer sowieso wil beschermen vanuit cultuurhistorisch oogpunt. „Het gaat dan om bijvoorbeeld het graf van de verzetsstrijder Adrie de Graaf. Die lijst is samengesteld met de hulp van externe funerair experts.”

Blijdorp gaat ervan uit dat Stichting Erfgoed Begraafplaats Middenmeer nog voor het einde van het jaar kan worden opgericht. „Dan kunnen we financiële middelen verwerven voor vervolgtacties.”

i

Rondleiding

Belangstellenden voor de gratis rondleiding op zaterdag 30 september van half elf tot twaalf uur kunnen zich aanmelden via het mailadres van de stichting (erfgoedbegraafplaats@wieringermeer.nl). Landschapsarchitecten ontwierpen de locatie als begraafplaats en wandelpark ineen, daarom zal de plek ruim bemeten en rijk beplant zijn.

Frans Juurlink, Sjeff Hoitink, Martijn Sturm, Piet van Liere en Eddy Kerkstraat zijn elke donderdagochtend op de begraafplaats in Middenmeer te vinden. FOTO MARC MOUSSAULT

LIJST VAN CONTACTEN (niet uitputtend)

- Gem. Hollands Kroon, team Begraven. Dhr. Arno van der Veek, mw. Chrissy Brouwer
- gemeente Hollands Kroon, portefeuillehouder mw. L. Peters
- Bestuur van opgeheven Uitvaartvereniging Wieringermeer, dhr. Gerlof de Vries
- Uitvaartondernemers Marloes Bekema & Brattinga
- Uitvaartondernemers Karin Smit en Leonie Appers
- Historisch Genootschap Wieringermeer, bestuur en overige vrijwilligers
- Notariskantoor Welkers & Wegink, mw. J. Wegink
- Stichting Vrienden van begraafplaats Het Keern te Hoorn
- Stichting Ruïnekerk Oude Niedorp
- Stichting Oude Kerkhof Roermond
- Historische Vereniging Wieringen, de 'graven commissie'
- Kunstenaar Severine Amsing
- Bureau Funeraire Adviezen, Leon Bok
- Bureau Funeralia, René ten Dam
- Terebinth, stichting voor funerair erfgoed, Anita van Breugel
- Waarland, begraafplaats, betrokkenen bij het onderhoud door vrijwilligers
- Stichting Hollands Kroonse Uitdaging, Edwin Wittink

Bronnen

Literatuur en websites

Boeken, rapporten

Hoogenbosch-Glas, Ina. 2023 *De stilte van een begraafplaats. De geschiedenis van begraafplaats Wieringermeer in Middenmeer*. Uitgave in eigen beheer.

Bureau Kybys. 2023 Rapport Toekomstvisie begraafplaatsen Hollands Kroon.

Bureau Funeralia. 2021 Rapport Inventarisatie opvallende en historische grafbedenkingen op tien begraafplaatsen in Hollands Kroon.

Begraafplaatsen Noordoostpolder. 2015 St. Groene Parels. Als pdf, zie website Groene Parels.

Tijdschriften

Terebinth, tijdschrift voor funerair erfgoed
Magazine *De begraafplaats*, LOB.

Websites

<https://www.oudhoorn.nl/vriendenKeern/>

<https://www.oudekerkhofroermond.nl/>

<https://www.ruinekerk-oudeniedorp.nl/>

<https://historischwieringen.nl/over-ons/graven-commissie>

<https://terebinth.nl/>

<https://www.begraafplaats.nl/>

<https://www.hollandskroon.nl/direct-regelen/geboorte-trouwen-en-overlijden/overlijden/begraafplaatsen-in-hollands-kroon/>

<https://www.groeneparels.nl/home-actueel/>

<http://www.schiltmeijer.nl/Plaatsnamen/Begraafplaatsen/Algemene%20begraafplaats%20Middenmeer.html>

en

<http://www.schiltmeijer.nl/Plaatsnamen/Begraafplaatsen/Rooms%20Katholieke%20begraafplaats%20Middenmeer.html>

<https://www.online-begraafplaatsen.nl/begraafplaats/1500/Begraafplaats-Middenmeer>

Wieringermeer, 15 december 2023.